

Opinia o programie nauczania geografii w klasie 5 szkoły podstawowej

Nazwa programu: *To nasz świat. Geografia*

Program nauczania *To nasz świat. Geografia* dla drugiego etapu edukacyjnego (klasy V–VIII szkoły podstawowej) jest zgodny z podstawą programową obowiązującą od września 2017 r.

Autorka programu: Agnieszka Małąg

Wydawnictwo: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe

Autor opinii: Carmen Siedlecka, nauczyciel mianowany

Opis zawartości programu *To nasz świat. Geografia*

Program zawiera:

1. Ogólne cele edukacyjne.
2. Ramowy rozkład materiału.
3. Materiał nauczania i opis założonych osiągnięć ucznia.
4. Aspekty wychowawcze szczegółowych celów edukacyjnych.
5. Propozycje metod oceniania.
6. Procedury osiągania celów.

Szczegółowa opinia na temat programu

Prezentowany program nauczania został przygotowany z myślą o uczniach zarówno bardzo zdolnych, jak i tych, którzy mają większe trudności w przyswajaniu wiedzy. Proponowane treści zostały ułożone w logiczny sposób, tak aby każdy uczeń mógł najpierw zapoznać się z podstawowymi pojęciami z zakresu geografii, a w kolejnych etapach nauki – poznawać coraz bardziej złożone zagadnienia.

Program nauczania *To nasz świat. Geografia* w wyczerpujący sposób realizuje wszystkie cele i założenia nowej podstawy programowej z geografii w II etapie nauczania przewidzianego dla klas V–VIII szkoły podstawowej.

Program ten zakłada realizację celów zawartych w podstawie programowej przez rozwijanie myślenia oraz kształtowanie osobowości uczniów.

W prezentowanym programie zwrócono szczególną uwagę na rolę geografii jako dziedziny wiedzy, która integruje wiadomości o środowisku przyrodniczym z zagadnieniami społeczno-gospodarczymi i treściami humanistycznymi. Pozwala to uczniom kompleksowo spojrzeć na świat, dostrzegać zależności i wyciągać wnioski. W programie nauczania wielokrotnie podkreśla się znaczenie związków między elementami środowiska, inspiruje do zadawania pytań i samodzielnego poszukiwania wiedzy zarówno w różnych źródłach informacji, jak i podczas zajęć terenowych. Treści zaproponowane w programie *To nasz świat. Geografia* sprzyjają modelowi edukacji, którego zadaniem jest kształtowanie właściwych postaw uczniów, nie tylko wobec własnego kraju (aspekt patriotyczny), ale także wobec różnych kultur, narodowości i potrzeby współpracy pomiędzy innymi krajami i ich obywatelami.

Cele edukacyjne

Głównym celem edukacyjnym zawartym w prezentowanym programie jest skłonienie ucznia, aby potrafił zastosować zdobytą wiedzę i umiejętności w życiu codziennym.

Wymagania ogółe zostały zwięźle opisane w podstawie programowej w postaci trzech punktów:

- wiedza geograficzna,
- umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce,
- kształtowanie postaw.

Program nauczania *To nasz świat. Geografia* zakłada realizację powyższych celów. Uczeń kończący II etap edukacyjny z geografii powinien posiadać wystarczającą wiedzę geograficzną, sprawnie posługiwać się właściwymi terminami, dostrzegać zależności w środowisku geograficznym, stosować zdobytą wiedzę i umiejętności oraz prezentować oczekiwaną postawę.

Cele kształcące

Zawierają między innymi opanowanie podstawowego słownictwa geograficznego do opisywania oraz wyjaśniania występujących w środowisku geograficznym zjawisk i zachodzących w nim procesów.

Cele kształcące zakładają rozwijanie umiejętności logicznego myślenia, rozróżniania przyczyn i skutków zdarzeń, rozwijanie umiejętności badawczych, ukazywanie powiązań wiedzy zdobytej na lekcjach z sytuacjami zachodzącymi w życiu codziennym oraz innymi dziedzinami wiedzy, kształcenie umiejętności poszukiwania potrzebnych informacji w różnych źródłach, orientowanie się na mapie, a także rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów.

Poznanie głównych cech środowiska geograficznego Polski, zaobserwowanie zróżnicowanych form działalności człowieka w środowisku, ich uwarunkowań i konsekwencji oraz dostrzeganie potrzeby racjonalnego zarządzania zasobami przyrody.

Ważnym aspektem w programie nauczania *To nasz świat. Geografia* jest korelacja i integrowanie wiedzy przyrodniczej z wiedzą społeczno-ekonomiczną i humanistyczną. Cele kształcenia nastawione są na wypracowanie umiejętności zastosowania wiedzy w praktyce. Stąd nacisk na prowadzenie obserwacji i pomiarów w terenie, analizowanie pozyskanych danych i formułowanie wniosków na ich podstawie.

Korzystanie z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych. Interpretowanie map różnej treści. Określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego, dokonywanie uogólnień.

W programie *To nasz świat. Geografia* cele kształcenia są nastawione na kształtowanie postaw i tożsamości uczniów. Dzięki temu uczniowie mogą łatwiej rozpoznawać swoje predyspozycje i talenty oraz rozwijać pasję i zainteresowania geograficzne. Sprzyja temu przyjmowanie postawy szacunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozumienie potrzeby racjonalnego w nim gospodarowania. Rozwijanie w sobie poczucia tożsamości oraz wykazywanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej.

Cele wychowawcze

Dotyczą między innymi: kształcenia pozytywnego nastawienia do podejmowania wysiłku intelektualnego, wyrabiania systematyczności, pracowitości, wytrwałości i staranności, rozwijania umiejętności pracy w grupie, rozwijania umiejętności prowadzenia dyskusji i argumentowania oraz kształcenia umiejętności krytycznego odbierania pseudonaukowych informacji. W trakcie wieloletniej edukacji geograficznej uczniowie realizując cele

wychowawcze mogą skutecznie organizować swoją pracę na lekcji (skupienie, notatka, udział w aktywnościach), uczą się dbać o ład na stanowisku pracy, korzystać z różnych źródeł informacji (szczególnie ze źródeł interaktywnych) w odpowiedzialny sposób, szanują wyposażenie pracowni geograficznej oraz prezentowane eksponaty, starannie wykonują proste ćwiczenia, zadania z mapą, biorą aktywny udział w lekcji, wykonują dodatkowe zadania, wykazują umiejętność pracy w grupie, precyzyjnie i jasno odpowiadają na postawione pytania, z zaangażowaniem pogłębiają wiedzę, poszukując dodatkowych informacji (literatura, internet).

Podczas układania programu uwzględniono liczbę pięciu godzin geografii proponowaną przez MEN w ramowym planie nauczania, po jednej godzinie w klasach V, VI i VIII oraz dwie godziny lekcyjne w klasie VII.

Ramowy rozkład materiału przedstawia podział głównych treści programowych między klasą VII i VIII oraz orientacyjną liczbę godzin potrzebnych na realizację poszczególnych działów. Materiał został tak rozplanowany, aby nauczyciel miał dodatkowe godziny na przeprowadzenie przez uczniów dodatkowych projektów, zajęć terenowych, dodatkowe lekcje ćwiczeniowe, utrwalanie omawianych treści bądź zrealizowanie materiału wykraczającego poza podstawę programową.

Treści nauczania i wymagania z geografii dla klasy V podzielono na działy i przedstawiono w tabeli. Wymagania rozbito na: konieczne, podstawowe, rozszerzające i dopełniające. Materiał nauczania zawiera treści zgodne z treściami nauczania zamieszczonymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Realizacja treści podstawy programowej ujęta w taki sposób jest czytelna i przejrzysta, co ułatwi nauczycielowi tworzenie kryteriów na poszczególne oceny.

Dobrym rozwiązaniem jest podkreślenie i zwrócenie uwagi w programie na szczegółowe cele wychowawcze, między innymi takie jak: dbałość o ład na stanowisku pracy, staranność wykonywania pomiarów czy wykazywanie umiejętności pracy w grupie. Dostrzeżono, że lekcje geografii umożliwiają kształtowanie tych celów.

Autorka zwraca uwagę, że zarówno odpowiedzi ustne, jak i prace pisemne powinny zawierać elementy o różnym poziomie trudności. Aby uzyskać dany stopień, uczeń powinien opanować wymagania na odpowiednim poziomie, a zakres procentowy takich wymagań zaproponowano w tabeli. Przedstawiono i opisano również trzy sposoby oceniania: tradycyjny, punktowy oraz opisowy.

Ciekawym pomysłem jest propozycja oceniania ucznia podczas zajęć terenowych z geografii. Program *To nasz świat. Geografia* kładzie nacisk na uwzględnianie możliwości i zainteresowań uczniów podczas realizacji celów edukacyjnych. Autorka zwróciła uwagę na fakt, że omawiane treści z geografii powinny być jak najczęściej wzbogacone przykładami z życia codziennego, ponieważ interesujące przykłady rozbudzają naturalną ciekawość uczniów i rozwijają ich zainteresowania. Podkreśliła również, że nauczyciel powinien stosować różnorodne metody nauczania, w tym ocenę pracy uczniów na zajęciach w terenie oraz w obserwacjach. Ocena musi być dostosowana do możliwości ucznia, obejmować nie tylko efekt końcowy, ale wysiłek, jaki uczeń włożył w przygotowanie się do zajęć. Jest to szczególnie istotne w szkole podstawowej, gdzie uczeń dopiero poznaje swoje możliwości, uczy się planować swoją naukę i brać za nią odpowiedzialność. Biorąc to wszystko pod uwagę, nauczyciel ocenia ucznia z nastawieniem na jego dobro. Kieruje się przy tym kategoriami ustalonych wymagań. W każdej formie sprawdzania wiedzy powinno się stosować przyjęte zasady, które będą dla ucznia jednoznaczne. Dokładnie opisano też

procedury osiągnięcia celów szczegółowych. Zaproponowano skuteczną i atrakcyjną formę pracy z uczniem – samodzielną lub w grupach, co pozwala na kształtowanie pożądanych nawyków.

Autorka podkreśliła, że na lekcjach geografii powinno się jak najwięcej aktywować uczniów. Uczniowie powinni być zachęceni do samodzielnego poszukiwania wiedzy w różnych źródłach informacji, do stawiania hipotez i poszukiwania do nich argumentów oraz do wykonywania prostych pomiarów, np. meteorologicznych. Doskonałym rozwiązaniem jest przygotowanie w pracowni geograficznej zestawu eksponatów, podstawowych przyrządów do pomiarów meteorologicznych, modeli, a także licznych aplikacji multimedialnych, które w obrazowy sposób przedstawią omawiane zjawiska.

Uczniowie powinni także pracować metodą projektów, rozwiązywać stawiane przed nimi problemy, pracując w zespołach i ucząc się od siebie nawzajem. Doskonałym sposobem osiągnięcia celów edukacyjnych z geografii jest udział uczniów w zajęciach terenowych.

PODSUMOWANIE

Program jest poprawny pod względem merytorycznym i dydaktycznym. Pozwala skutecznie rozwijać kluczowe kompetencje oraz przyczynia się do osiągnięcia celów takich jak: rozbudzanie zainteresowania zjawiskami otaczającego świata, kształtowanie ciekawości poznawczej, przejawiającej się jako formułowanie pytań i szukanie odpowiedzi z wykorzystaniem metodologii badawczej, wyrabianie nawyku poszerzania wiedzy, korzystania z materiałów źródłowych i bezpiecznego eksperymentowania, kształtowanie umiejętności pracy w grupie. Cenną pomocą dla nauczycieli jest fakt, że do programu *To nasz świat. Geografia* wydawane są podręczniki, zeszyty ćwiczeń i podręczniki w wersji elektronicznej. Nauczyciele mogą także korzystać z *Generatora sprawdzianów*, filmów oraz innych publikacji i pomocy dydaktycznych przydatnych w pracy z uczniami.

Carmen Siedlecka, nauczyciel mianowany
Gdańsk, 17 maja 2024 r.